

Halvtidsrapport från Sverige inom ramen för den tredje cykeln av Universal Periodic Review

Inledning

Denna rapport ger en översikt av de åtgärder som vidtagits för att efterleva de rekommendationer som Sverige erhöll och accepterade inom ramen för FN:s allmänna ländergranskning, Universal Periodic Review (UPR), som genomfördes i MR-rådet 2020. Rapporten omfattar perioden fram till 24 augusti 2022.

* * *

Inom ramen för den tredje cykeln av Universal Periodic Review granskades Sverige i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet) i januari 2020.

Det finns inte något formellt krav på att lämna en halvtidsrapport till MR-rådet eller medlemsstaterna under en granskningscykel. Efterlevnad av de rekommendationer som Sverige accepterat inom ramen för Universal Periodic Review är dock högt prioriterat av regeringen. Sverige har därför valt att lämna halvtidsrapporter såväl i denna som i den första och den andra cykeln. Sverige kommer i enlighet med UPR:s regler och procedurer att lämna en nationell rapport inom ramen för den fjärde cykeln.

I denna halvtidsrapport informerar regeringen översiktligt om de åtgärder som vidtagits sedan januari 2020 vad gäller de frågor som Sverige då fick flest rekommendationer om. Av dessa är fokus i denna rapport på frågorna i de rekommendationer som accepterades. Dessa frågor rör etablerandet av ett nationellt institut för mänskliga rättigheter, åtgärder mot diskriminering, rasism, hatbrott och mäns våld mot kvinnor liksom åtgärder för att främja

jämställdhet och rättigheter för urfolk och personer som tillhör nationella minoriteter. Svar på rekommendationerna lämnades i juni 2020 och de biläggs även denna rapport.

Ett nationellt institut för mänskliga rättigheter

Sverige mottog ett flertal rekommendationer om att etablera en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter.

Den 1 januari 2022 inrättades Institutet för mänskliga rättigheter. Institutet har enligt lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter i uppgift att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige med utgångspunkt i rättsligt bindande källor. Enligt lagen ska institutet bland annat följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige. Institutet ska även utgöra Sveriges oberoende mekanism för att främja, skydda och övervaka genomförandet av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Åtgärder mot diskriminering, rasism och hatbrott

Sverige mottog ett flertal rekommendationer om att stärka skyddet mot diskriminering bl.a. genom förstärkt lagstiftning, att vidta åtgärder mot olika former av rasism och hatbrott.

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen lämnade i december 2020 ett delbetänkande (SOU 2020:79) med förslag som syftar till en effektivare tillsyn av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen (2008:567), är. Vidare lämnades förslag på hur tillsynsansvaret på skollagsreglerade området kan flyttas från Diskrimineringsombudsmannen till Statens skolinspektion. Förslagen har remitterats. Utredningen fick i oktober 2020 genom ett tilläggsdirektiv i uppdrag att ta ställning till hur diskrimineringskyddet i viss offentlig verksamhet kan ändras för att skyddet mot diskriminering ska bli så heltäckande som möjligt. Vidare skulle de ta ställning till om det behövs åtgärder för att stärka skyddet mot diskriminering i de fall det inte finns en enskild skadelidande, och bedöma om det finns behov av ytterligare åtgärder för att skydda arbetstagare som diskrimineras, trakasseras och hotas av personer som inte är anställda på arbetsplatsen. Utredningen lämnade i december 2021 sitt slutbetänkande (SOU 2021:94) som innehåller förslag om att stärka skyddet mot diskriminering. Förslagen har remitterats.

Regeringen gav år 2020 Boverket i uppdrag att analysera och bedöma om det förekommer missgynnanden som skulle kunna utgöra diskriminering när bostäder förmedlas. Regeringen beslutade samma år om bidrag till två lokala antidiskrimineringsbyråer för att genomföra projektet Barnets bästa i fokus. Projektet handlade om att stärka arbetet mot diskriminering som drabbar barn och unga och användes för att ge fler barn och unga anpassad rådgivning och stöd.

Riksdagen har beslutat om att medel tillförs permanent för att uppmärksamma särskilda utmaningar och behov i arbetet mot olika former av rasism. Det skapar förutsättningar för ett kraftfullt och långsiktigt arbete. Med utgångspunkt i dialog med civilsamhället och i den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott har särskilda åtgärdsprogram mot antisemitism, antiziganism, islamofobi, afrofobi och rasism mot samer tagits fram. Dessa ska bidra till att öka kunskapen om och motverka dessa specifika former av rasism, och genomförs under 2022–2024. Åtgärdsprogrammen innefattar bland annat ökade insatser på utbildningsområdet, utökade åtgärder från polisen mot rasism och hatbrott samt kartläggning av rasism på nätet.

Polismyndigheten fick i september 2021 i uppdrag att fortsatt utveckla och förbättra arbetet för att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin. En första delredovisning lämnades i mars 2022 och beskriver myndighetens arbete på området. I delredovisning två, som ska redovisas i mars 2023, kommer kort- och långsiktiga åtgärder att presenteras. Vid slutredovisningen, som ska ske i december 2023, kommer de åtgärder som vidtagits och en långsiktig plan för myndighetens fortsatta arbete att presenteras. Varje polisregion har särskilt utpekade och utbildade utredare för dessa brott. I regionerna Stockholm, Syd och Väst finns specialistgrupper. På nationell nivå finns två verksamhetsutvecklare samt en specialist inom området it-relaterad brottslighet.

Åtgärder mot mäns våld mot kvinnor samt för jämställdhet.

Sverige mottog ett flertal rekommendationer om att främja jämställdhet, bl.a. vad avser jämställda inkomster, och om att bekämpa våld mot kvinnor.

I december 2021 presenterade regeringen ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023, bestående av 99 åtgärder uppdelade på de fyra målområden i den nationella strategin för att

förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Resurserna till länsstyrelsernas arbete mot mäns våld mot kvinnor har permanentats från och med 2021 för att stärka de långsiktiga förutsättningarna att stödja genomförandet i länen av den nationella strategin. Långsiktiga satsningar har gjorts för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Det våldsförebyggande och återfallsförebyggande arbetet har stärkts genom att det i augusti 2021 införts en bestämmelse i socialtjänstlagen om att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att personer ska upphöra med våld.

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen har ett gemensamt uppdrag att verka för förbättrad upptäckt av våld i vissa klientgrupper 2019–2021. Under 2020 har bl.a. kunskapshöjande insatser genomförts för att personal vid myndigheterna som möter våldsutsatta och våldsutövare ska veta när och hur de ska ställa frågor och hur de ska agera när de får kännedom om att våld förekommer.

Jämställdhetsmyndigheten fick 2021 i uppdrag att stärka sitt förebyggande arbete och genomföra insatser för att säkra skydd och stöd till utsatta inom prostitution och människohandel.

Den 1 juli 2021 infördes ett nytt brott, barnfridsbrott, för att stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar brott i nära relationer. Brottet innebär att det numera är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar, såsom vålds- och sexualbrott, i nära relation.

Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har fått i uppdrag att samordna gemensamma myndighetsinsatser för att främja tillämpningen av de nya bestämmelserna mot hedersrelaterad brottslighet som trädde i kraft den 1 juli 2020, däribland införandet av ett särskilt barnäktenskapsbrott. Den 1 juni 2022 trädde ett nytt brott, hedersförtrycksbrott, i kraft. Brottet innebär att en särskild strängare straffskala införts för den som upprepat begår vissa brottsliga gärningar mot en person med ett hedersmotiv. De jämställdhetspolitiska målen är övergripande och långsiktiga och jämställdhetsintegrering är regeringens strategi för att uppnå målen.

Under 2020 fördelade Jämställdhetsmyndigheten ca 35 miljoner kronor i statligt stöd till jämställdhetsprojekt och kvinnors organisering.

Kommissionen för jämställda livsinkomster lämnade i februari 2022 sitt betänkande ”Minska gapet – Åtgärder för jämställda livsinkomster (SOU 2022:4)” till regeringen. Betänkandet innehåller dels en kartläggning av hur stödåtgärder fördelas mellan kvinnor och män, dels en översyn av myndigheters information och vägledning ur ett jämställdhetsperspektiv. Slutligen lämnas även ett antal förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten i Sverige.

Under 2021 har Statistiska Centralbyrån haft regeringens uppdrag att genomföra en undersökning, som har genomförts vart tionde år sedan 1990, som analyserar fördelningen av det obetalda hushållsarbetet mellan kvinnor och män.

Regeringen har haft en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om jämställdhet och kvinnofrid 2018–2020 som bl.a. resulterat i att SKR har kunnat stärka arbetet för att det gemensamma nationella systemet för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvården ska omfatta köns- och genusrelaterade frågor i samband med patientsäkerhet, vårdkvalitet, tillgänglighet och bemötande.

Åtgärder för rättigheter för urfolk och personer som tillhör nationella minoriteter

Sverige mottog ett flertal rekommendationer om att vidta åtgärder för att främja rättigheterna för urfolket samerna och de olika nationella minoriteterna bl.a. vad gäller rätten till icke-diskriminering och landrättigheter.

För att stärka de nationella minoritetsspråken har regeringen gjort en kraftig förstärkning om 90 miljoner kronor per år 2022-2024. Det innebär bl.a. att regeringen kommer att ta fram ett handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken, inrätta språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, samt utveckla det befintliga samiska språkcentrumet. Regeringen stärker också bidraget till organisationer som företräder de nationella minoriteterna, inkl. samerna

Regeringen fortsätter att genomföra insatser för att förverkliga strategin för romsk inkludering. Det övergripande målet för strategin (skr. 2011/12:56) är att romer som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som icke-romer. Strategin har som utgångspunkt olika rättigheter enligt internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter. Temaområden för strategin är: bostad, arbete, utbildning, hälsa och social omsorg och civil organisering.

Språkcentrum för jiddisch och romani chib samt förstärkningen av strategin för romsk inkludering är en del av Sveriges åtaganden, s.k. pledges, som presenterades på Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism i oktober 2021.

Den 19 mars 2020 tillsatte regeringen en sannings- och försoningskommission för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Sannings- och försoningskommissionen ska utreda kränkningar och övergrepp mot tornedalingar, kväner och lantalaiset till följd av 1800- och 1900-talens assimileringspolitik. Resultatet från kommissionens arbete ska användas för att utveckla den svenska minoritetspolitiken. Kommissionen ska slutredovisa sitt arbete den 15 maj 2023.

Regeringen tillsatte den 3 november 2021 en sanningskommission som har ett brett mandat att kartlägga och granska den gentemot samerna förda politiken. Regeringen har ett ansvar att öka kunskapen om de övergrepp och kränkningar samt den rasism som samer har blivit och blir utsatta för, till exempel den försvenskningspolitik som har bidragit till att samerna i många fall frångått sitt språk, sin kultur och sin identitet. En sanningskommission ska ges i uppdrag att utföra en kartläggning och granskning av den gentemot samerna förda politiken och dess konsekvenser för det samiska folket. Uppdraget begränsas inte till en viss tidsperiod utan avser historisk tid fram

Den 27 januari 2022 antog riksdagen regeringens proposition (2021/22:19) om en konsultationsordning för det samiska folket. I propositionen föreslås att en ny lag införs om konsultation i ärenden av särskild betydelse för samerna. Syftet med konsultationer är att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Förslaget innebär att regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter samt efter ändring av lagen 1 mars 2024, regioner och kommuner ska vara skyldiga att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.